

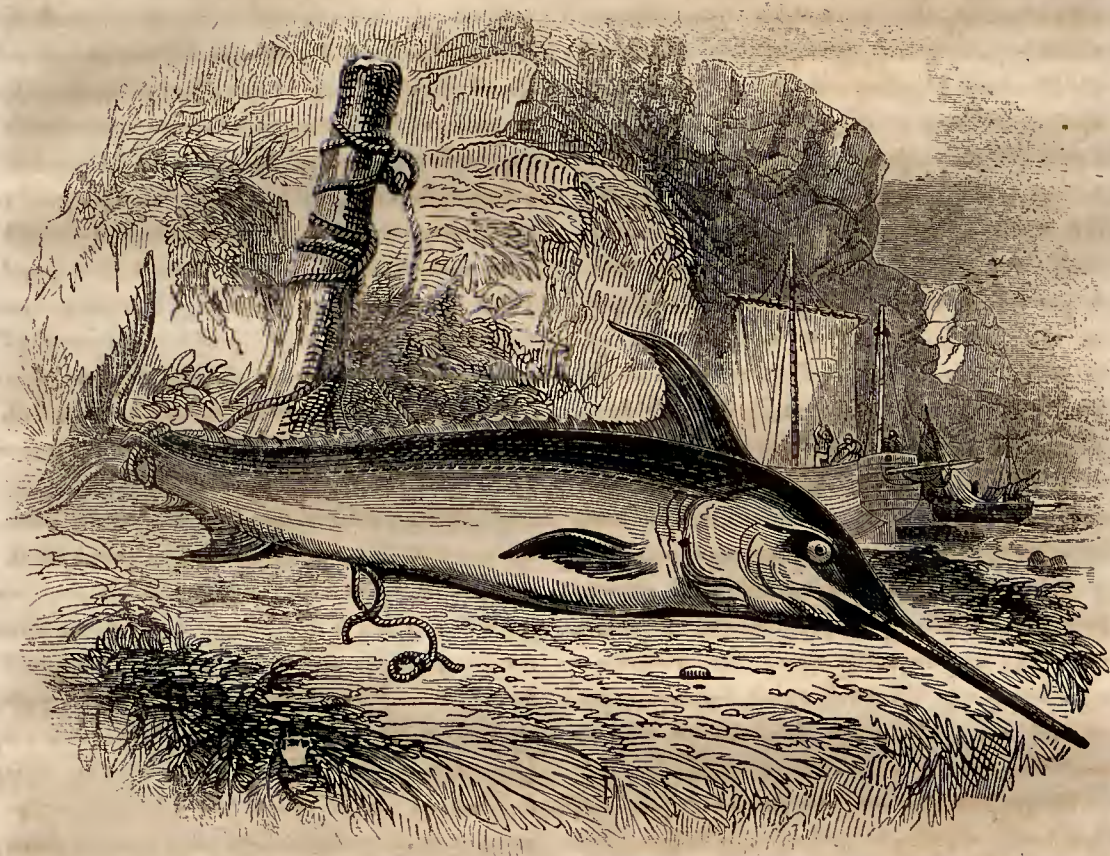
ՀՏԵՄԵՐԱՆ

ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼՆԵՅ

ՀԱՅՏԵՄԵՐ 1 :

1840

ԹԻԻ 22 :

Թարգմանի :

Թրաճուկին երկան ոսկորի նման քիթը՝
թէ ձեռով և թէ գործածութեամբ
թուրի նմանութիւն ունենալով, բոլոր աղ-
գերը առ անուամբը կրկոչեն անիկա : Իս-
ճուկին տեսակներուն մէջն ընդհանուր
յատկութիւնները ասոնք են : Գլխուն վե-
րի ծնօտը թրածև քիթով մը կը վերջա-
նայ, բերանը աղու չունի, ականջները
ութը բաժին ունին, և մարմինը գրեթէ բո-
լորակ է ու առանց թեփի : Թրաճուկը եր-
կու տեսակի կը բաժնուի, հասարակ թրա-
ճուկ, և լայնաթև թրաճուկ : Հասարակ
թրաճուկին բուն բնակութիւնը կրկարծը-

վի թէ յատկապէս Սիջերկրական ծովն է,
թէպէտ երբեմն Ղալանդիան Ովկիանոսի
մէջ ալ կելայ, և Նարոպայի ծովեզերք-
ները մինչև Պալդիակած ծովը, ու Վփրիկէի
ծովեզերքները մինչև Գլուխ Բարեյուսոյ
գտնուած են : Երկան և բոլորակ մարմին
մը ունի . մարմնին խիստ հաստը տեղը
գլխուն մօտերն է, և մինչև սուր քիչ քիչ
կը բարակնայ : Գլուխը քիչ մը տափակ է,
և բերանը լայն . ծնօտներուն երկուքն ալ
սրածայր են, բայց վերի ծնօտը վարինէն
շատ երկան է : Իս վերի երկան ծնօտն է որ
հասարակօրէն թուր կրկոչվի . ասիկա ոսկո-
րի նման կարծր գոյութիւն մըն է որուն ար-

մատը իրեք մատեն մինչև չորս մատ լայնու-
թիւն ունի՝ ձուկին մեծութեանը համեմատ,
ու քիչ քիչ նեղնալով սուր ծայր մը ունի:
Հաստ ու կարծր մաշկով մը պատած է,
վրայի կողմը մէջ տեղէն խորունկ գիծ մը
ունի մինչև ծարը, ու տակի կողմէն իրեք
հատ նոյնպէս խորունկ գիծեր ունի: Կըւ-
նակին վրայ միայն մէկ թև մը ունի, որ
մինչև պոչին կը հասնի. բայց սկսած տեղը
խիստ բարձր է, ու խակոյն կը ցածնայ, և
անանկ կռնակին վրայէն մինչև պոչին քիչ
մը մնացած կերթայ, և հոն բարձր ծարով
մը կը ըմբռնայ: Փորին կողմի պոչին մօտը
եղած թևը չափաւոր փոքր կութիւն ունի,
և երկու ծայրը մէջ տեղէն է վերի լայն է:
Եւանջիլն տակի երկու կողմի թևերը պրզ-
տիկ են՝ ու նիզակի ձև ունին: Պոչը մեծ է՝
և լուսնաձև: Ձուկին գոյնը կռնակի կողմը
ու գլուխը կապուտ է, ու քիչ քիչ դէպ
ի փորին կողմը կը քերմըլի: Կը բեմն մին-
չև քսան ոտք երկայնութիւն ունենալու
չափ կը մեծնայ:

Թրածուկին շարժմանը շատ արագ է,
և իր ախորժակը շատ անյադ է: Իրմէն մա-
նըր ձուկերով կը կերակրի, որոնք կը մեռ-
ցունէ իր թուրովը անոնք ծակելով: Կըսվի
թէ դոն ձուկին յատկապէս մեծ թշնամին
է. Պէլոն բնաբանը կըսէ թէ ինչպէս որ
ոչխարը գայլ մը տեսնալուն կըսարսափի,
անանկ ալ դոն ձուկը թրածուկը տեսնա-
լուն կը դողայ:

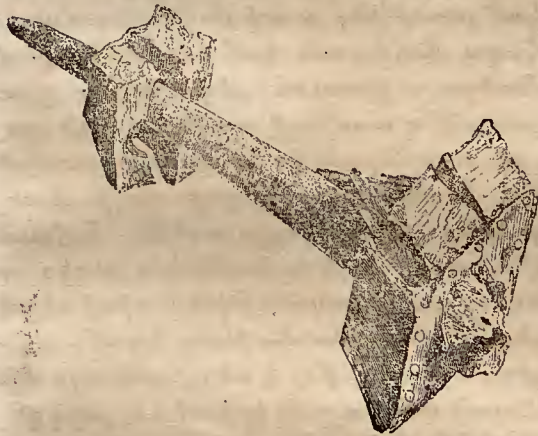
Միկիլիացիք շատ պատուական կըսեալեն
աս ձուկը, և աստինն՝ որ մայիսէն մինչև
օգոստոս կըսուէ, փափաքելով կը դնեն ա-
նիկա՝ որ չափ սուղալ որ ըլլայ: Եւս կտոր
կտոր կտրելով աղը կը դնեն թարմը չի գրտ-
նըված ատենը գործածելու համար: Սըտ-
րաբան կընկարագրէ աս ձուկին բռնըվե-
լուն հին եղանակը, ուսկից կերեալ՝ թէ
առաջ ալ ան կերպովը կը բռնեն եղեր,
ինչպէս որ հիմայ եւրոպայի կողմերը կը
բռնեն: Սէկ մարդ մը ծովին վրայ ցըց-
ուած բարձր տեղ մը կը ըլլայ, ու ձուկը
տեսածին պէս վարը սպասող նաւին կիմա-
ցունէ: Եւսին մէջիններուն մէկը կայմին
վրայ կը ըլլայ, և ձուկը տեսնալով թի քա-
շողներուն նաւը դէպի անոր վրայ տանել
կուտայ: Եւսոր կը տեսնայ թէ բաւական

մօտեցան ձուկին, կայմին վրայի մարդը
վար կիջնայ, ու ձեռքը ճանկ մը առնելով՝
որուն ծարը չուան կապած է, անիկա ձու-
կին կը գարնէ: Ձուկը իր տանջանքէն և
փախչելու համար բրած աշխատանքներէն
հոգնելով՝ ինչպէս նաև իր վէրքերէն վա-
զած արիւնին պատճառովը տկարանալով,
վերջապէս կը բռնըվի և նաւին մէջը կը
քաշվի: Եւս գործողութիւնը ըստ մասին
բախնայի որսորդութեանը նման բան մըն
է: Միկիլիայի անապաշտ ձկորդները ան-
հասկընալի երգ մը ունին, որ իրենց գործիք-
ներուն մէկ խիստ հարկաւորը կըսեալեն:
Իրիտոն աս երգը հռոմայէն կը կարծէ.
բայց որնոր կը լայ՝ թող ըլլայ, ձկնորսները
անոր զօրութեանը վրայ տարակոյտ չունին,
որ կը կարծեն թէ ձուկը նաւին մօտ կը բե-
րէ և թող չի տար զատվիլ նաւէն: Իրաւ-
է որ աս երգին մէջ քանի մը խափերէն
բաւեր կան, թէպէտ կըսվի թէ աս մար-
դիկը անանկ կը հաւատան՝ որ եթէ խափերէն
բաւ մը լսելու ըլլայ թրածուկը՝ ծովին տա-
կը կիջնայ և մէյմալ չէրեւար:

Երկրորդ տեսակ կամ լայնաթև թրածու-
կը առջինէն բարակ և անկից բարի ձև է,
ու կը ճանչցըվի նաև իր կռնակի թևին խիստ
լայն ըլլալէն՝ և կուրծքին երկան ու սրա-
ծայր յաւելուածներէն ուսկից բոլորովին
զուրկ է առջի տեսակը: Վերաւոր գոյնը
արծաթի քերմալ է՝ որ քիչ մը կապուտի
կը չալէ, միայն թէ՛ կռնակը գլուխը պոչը
և թևերը մութ կապուտ են ողջերունը.
բայց չորցուցածներունը սև են: Եւս ձուկը
Պապիլիայի և արևելեան Հնդկաստա-
նի ծովերուն մէջը կը գտնըվի. նաև կը գրտ-
նըվի Հիւսիսային ծովերուն մէջ, ուր որ
մեծ թշնամի է բախնանքուն, իր սոսկալի
թուրովը անոնք ծակըրկելով: Եւս գիւղայի
թանգարանին մէջը կայ մէկ հատ աս ձու-
կէն, իրեք հատ ուրիշ թուրեր, և մէկ
հասարակ թրածուկ մը:

Եւսեւեան Հնդկաստանի պատերազմա-
կան նաւի մը նաւապետը՝ լայնաթև թրա-
ծուկի մը քրտնջիլ ու ժին վրայով զարմա-
նալի պատմութիւն մը կընէ: Թրածուկ մը
իր թուրովը նաւապետին տակի նաւը ա-
նանկ ծակէր է՝ որ թուրը բոլորովին ներս
հրելով նաւին մէջի կողմէն հաներ է, բայց

ինքը ան սաստիկ զարնւածքովը մնաւ է :
 Ըսանկ զիպուածներ երբեմն կը պատահին .
 բայց մէկ անգիւղեթիւն մը կայ՝ որ կամ կը
 մեռնի ձուկը , և կամ իր թուրը չի կրնա
 լով ետ քաշել չարաչար կը սատակի : Վսն
 դի թէ որ կարող ըլլայ ետ քաշել , ան
 շուշտ նաւը պիտի ընկողմի թուրին ծակէն
 ջուր առնելուն պատճառովը : Ըսանկ զիպ
 ուածներ ալ կը պատմուին՝ որ երբեմն թը
 բաձուկին զարնելովը նաւեր վտանգեր և
 մինչև անգամ կորաւիւր են , որոնք հաւա
 նականաբար հին եղած՝ կամ խախուտ շին
 ված պիտի ըլլան : Ըս յիշված նաւին տախ
 տակը թուրը մէջը թաղված կտրեր են , ու
 Ընգղիայի թանգարանին մէջն է . վերը
 յիշված իրեք թուրերուն մէկը ասիկա է :

Ըս սքանչելի զիպուածին վրայով ար
 ժանահաւատ մէկուն գրուածքներէն քանի
 մը մանաւոր պատմութիւններ ալ առնե
 լով աս գրուելը վերջացունենք :

« Ընցեալ ամառի մէջ պարզ օր մը նա
 ւաւար մը հանդարտ ջուրերուն վրայ իր
 նաւակը որ կը քաշէր՝ յանկարծ նստած տե
 դէն վեր պաթկեց , ինչու որ թրածուկ մը
 իր թեթև նաւակին տակը ծակելով իրեք
 ոտք ներս խօթեց թուրը . նաւավարը ա
 ռանց խուլեւել խկոյն թիակի մը տախակ
 կողմովը զարկաւ կտրեց թուրը նաւին յա
 տակին հետը հաւասար , թրածուկը դեռ իր
 վնասակար գէնքը ետ չի քաշած » :

« Հինգ կամ վեց տարի առաջ՝ Պոսդոնի
 նաւ մը երկար ճամբորդութենէ դառնալէն
 ետե նորոգութեան համար ցամաքը քաշ
 վեցաւ : Թրածուկի մը թուրին ծարը կար
 ծրը փափին մէջը խել մը տեղ մտած նա
 ւին տակը իր նշանը ձգեր էր :

« 1725ին Ընգղիայի պատերազմական նաւ
 մը Կուէնիայի ծովեզերքներէն դարձած ա
 տենը որ կը նորոգվէր , աս ձուկերէն մէկին
 թուրը նաւին տակը պատած պղինձը ծա
 կելով՝ անկից իրեք մատ հաստութեամբ
 տախտակէն անցնելով՝ չորս մատուկէս ալ
 կողերուն մէկին մէջը թաղված գտնուեցաւ
 վարպետներուն կարծեօքը ութը օխայ ծան
 րութիւն ունեցող կռանով մը ինը անգամ
 դարնել պէտք էր որ ան թուրին չափովը և
 ձևովը երկաթ դամ մը ան նոյն տեղը այնչափ
 խորունկ մտնար , և սակայն կենդանին ան
 գամ մը հրելով աս բանս կատարեր էր » :

Ըմերիգայի միացեալ նահանգներէն
 նաւ մը խաղաղական ծովը բաղնայի որ
 սորդութեան երթալէն դարձած ատենը՝
 1826ին կամ 1827ին , նաւին տակը գուրափ
 կողմէն թուրի մը նշան երեցաւ . ասիկա
 քննելով գտան՝ որ թուրը նաւին տակը պա
 տած պղինձը ծակեր՝ անկից իրեք մատ
 հաստութեամբ տախտակէն անցեր և տաս
 ներկու մատ հաստութեամբ ամուր գերան
 մը ծակեր ու նաւին ներսի կողմէն պատած
 տախտակէ անցնելով եղի մը տակաւը ծա
 կեր էր . տակաւը տակաւին իր տեղը ան
 շարժ կեցած էր թուրին ծարը իր մէջը ,
 և կաթիլ մը եղ չէր վաղած » :

Պամպու . կամ Պամպու-ճառք :

Պամպուն Ըսիայի խիստ տաք սահմաննե
 րուն մէջը կը բուսնի՝ Գո շնգկաստանի՝
 շինիմաչինի մէջ : Ըմերիգայի մէջ ալ կը
 գտնուի , բայց չէ թէ այնչափ առատու
 թեամբ ինչպէս որ հին աշխարհիս մէջը
 կը լայ : Ընաւ աս մեր կողմերը բերված
 չէ , քանզի հարկաւոր չէ մեղի : Ըայց իր
 առաջ եկած երկիրներուն մէջը ընդհան
 րապէս պիտանի եղած բուսերուն պինտ ա
 ռաջին նէ : Ըխուն տեսակի չափ Պամպու
 կը գտնուի , որոնց ամէնն ալ շատ շուտով
 կը մեծնան . առջի տարին յիսուն ոտքէն
 մինչև ութսուն ոտք կը բարձրանայ , ու երկ
 րորդ տարին իր բունին կարծրութիւնը կը
 կատարելագործէ : Սովորութիւն ունին որ
 երկու տարին անգամ մը Պամպու ծառերը
 կը կտրեն և ամէն մէկ ծառը շատ փափ կու
 տայ և գրեթէ անթիւ անհամար բաներու

կըզործածվի : Հինվածքի մէջ՝ հասարակ տուն մը գրեթէ բոլորովին պամպուկով կը շինվի : ու հոյակապ տուններուն շինութեանը մէջ ալ շատ կըմտնայ : Պամպուկէն կըշինվին կամուրջներ , նաւակներ , նաւի կայմեր՝ չուաններ՝ և առաքաստներ , երկրազործական և ուրիշ գործիքներ ու մեքենաներ , կառքեր , սապատներ , պարաններ , ուռկաններ , ջուրի ճամբաներու համար խողովակներ , ջրհաններ , գաւաթներ , տաշտեր , ջրմուկներ , պարտէզներուն ու արտերուն բոլորտիքը ցանկեր , և ուրիշ անոնց նման բաներ : Եւ ուրիշ մէջը կակուղ ցընելով թուղթ կըշինվի , տերեւները սովորաբար թէյին բոլորտիքը կըզրվի ու Լաւրոպա կերթայ . իր թանձր հիւթը աղնիւղէլ է : Կըսվի թէ կրակով չի եղծանիր , և կծուութեան կըհակառակի :

Փաստութեամբ Սոսիւրու Գործը .

Երկինքը հանգստութեան տեղ մըն է . բայց ան տեղի հանգստութիւնը չէ թէ քարի մը կամ հողմած կարողութիւններուն հանգիստ ընելուն պէս է՝ հապա գործունէայ հողիին հանգիստ ընելուն պէս , որ միայն անատենը խաղաղ և հանգիստ կրնայ ըլլալ , երբոր իր կարողութիւնը նուազեցուցիչ և իր գործունէութիւնը արգելող կապերէն կարճրկվի : Իբրեւ հողմութենէ ազատութիւն մը և ամէն աշխատութիւններէն հանգստութիւն մըն է , բայց չէ թէ գործէ դադարիլ մըն է ան . քանզի Լստուծոյ սուրբերը հոն իրեն կըծառայեն , չէ թէ ծոյլ և անփոյթ յոծարութիւնով մը՝ ինչ պէս որ մենք շատ անգամ կրնենք , հապա եռանդով և կարողութիւնով , ուրախանալով և զմայլելով յաւիտեան : Կատարելազործեալ կարողութիւնները անատենը անդադար ամենակատար առարկաներուն՝ այսինքն՝ Լստուծոյ և անոր պատիւին ու փառքին վերաբերեալ գործքերուն մէջը յաւիտեան կըմնան : Հոն ոչ անհաւատութիւն կայ և ոչ դէշ յոծարութիւն մը կամ չար կիրք մը՝ իրենց միտքը Լստուծմէ ետ դարձունելու , կամ անոր վայելչութեանը մէջ եղած իրենց հողիներուն կարողութեանցը ազատ և ինքնայոծար ներգործութիւնները խափանելու : Իրենք անանկ ծայրապոյն բա-

րութիւններու տէր կըգտնան զԼստուած , որ մէկ բան մը չի կրնար իրենց անոր վրայ ունեցած սէրը պաղեցունել . և ասկից անանկ զօրաւոր և խորին ուրախութիւն մը կըգտնան , որ իր սպասուորութեանը մէջ կըբանայ կընդարձակէ և կըզօրացունէ անոնց հողիները միշտ և յաւիտեան :

Հոսիւրու Գործի Կարգը :

Եղբարք իմ , ուսկից կըհանէք ան ձեր վստահութիւնը՝ թէ տակաւին ձեր մեռնելու օրը հեռու է : Պատանեկութենէն մի կըհանէք արդեօք : Պատասխան կուտայ մէկը ըսելով . Լս . ես տակաւին քսան կամ քսանըհինգ տարու եմ : Լս . Եղբայր , դուն քեզ կըխաբէսկոր : Չէ թէ դուն քսան կամ քսանըհինգ տարի մահէն հեռուցար , հապա մահը քսան կամ քսանըհինգ քեզի մօտեցաւ : Լստուած քեզի շնորհք բրաւ քսանըհինգ տարի ողջ պահելու . դուն այսչափ տարիներուն համար իրեն պարտքեւան ես . և անոնք քեզ այնչափ մահին մօտեցուցին : Եղբայր , կեցիր ուրեմն . մահուան կետը ամէն րոպէ կըմօտենակոր քեզի , որ ատեն յաւիտենականութիւնը պիտի սկսես քեզի : Հոսիւրու Գործի Կարգը . ո՛հ , գիտե՛ս արդեօք ինչ է ան : Դամացոյց մըն է՝ որուն զինտուլումը կըխօսի , և լռիկ գերեզմանին մէջէն անդադար աւ երկու բառը միայն կարծաբերէ . Սոսիւրու Կարգը :

Լսանկ սոսկալի կերպով շարժած ատեն իր թշուառական չարագործին մէկը կըկանչէ , « Դամը քանին է » : Լս . իրեն պէս թշուառականի մը ձայն պատասխան կուտայ թէ , « Դամը հաւիտենականութիւնն է » :

Դամը Կարգը :

Երբոր թուշունի հաւկիթը քննելու ըլլանք , կըզանանք որ իրեք մասնէ բաղկացած է . սերմ , գեղնուց՝ որուն մէջն է սերմը , և ձերմըկուց՝ որուն մէջը կըլողայ գեղնուցը : Գեղնուցը ձերմըկուցէն թէթեւ է , և երկու ծարէն մէկ գիծով մը անոր կապված է : Լս կարգադրութենէն կըհետեւի որ հաւկիթը որ կողմը դարձունես ան սերմը միշտ վերի կողմը կուգայ , և հետեւապէս միշտ թուշունին կուրծքին կամ փորին խիստ մօտ կըլայ երբոր անոր վրայ նստելու ըլլայ : Լս գրութենէն առաջ կուգայ բնական փիլիսոփայութեան ան ճշմարտութիւնը թէ հաւկիթը իմաստուն ճարտարապետի մը ձեռքովը կազմուած է :

Յահաննէս Պաշտօնէի երազը :

ԹԻՎ 4 :

Եւսկից ետքը երազիս մէջը տեսայ որ ինքը ասանկ առաջ գնաց , մինչև որ բլուրին ոտքը իջաւ , ուր որ ճամբէն քիչ մը դուրս իրեք հոգի տեսաւ խորունկ քնացած , ու ոտքերնին շղթաներով կապած : Մէկին աւանդէն էր՝ Պարզամիտ , մէկալինը՝ Օ՛ոյլ , և երրորդինը Յանդուգն :

Քրիստիանոս անոնք աս վիճակին մէջը տեսնալով՝ դէպի իրենց գնաց , որ ըլլայ թէ անոնք արթնցունէ . և կանչեց թէ , դուք կայմին գլուխը ննջողներուն կրնամ նիքկոր * . քանզի ձեր տակը մեռեալ ծովն է . մէկ ծով մը որ յատակ չունի . ուստի արթնցեք և մեկդի եկեք ատկից . ու նաև կամք ըրէք , և ես ձեր շղթաները քակելու ձեզի կօղնեմ : Կաւ զըռցեց աւանց թէ , Ի՛նչ առիւծի պէս մռնչողը † աս կից անցնելու ըլլայ նէ , անտարակոյս իր ակռաներուն որս պիտի ըլլաք դուք : Ի՛նչ խօսքին վրայ անոնք իր երեսը նայեցան , ու սկսեցին աս կերպը պատասխան տալ : Պարզամիտը ըսաւ . ես վտանգ մը չեմ տեսնարկոր : Օ՛ոյլը ըսաւ . Քիչ մըն ալ քլնանանք : Ի՛նչ Յանդուգը ըսաւ . Ի՛մէն մարդ ինքըղինքը թող հոգայ : Եսանկ անոնք պառկեցան նորէն քնանալու ու Քրիստիանոսը իր ճամբան գնաց :

Եւ սակայն մտատանջութեան մէջ մնաց թէ ինչպէս աս վիճակին մէջը ինկած մարդիկը անանկ ոչինչ սեպեն մէկու մը բարեւարութիւնը որ ազատաբար կրկամի օգնել անոնց զիրենք արթնցունելով , իրենց խըրատ տալով , և իրենց երկաթներէն ազաւտելու համար՝ իրենց օգնութեան հասնելու առաջարկելով : Ի՛նչ աս մտատանջութեան մէջը որ կերթարկոր՝ երկու հոգի տեսաւ՝ որ նեղ ճամբուն ձախ կողմի պատին վրայէն անցնելով առաջ կուգայինկոր , և արտորնօք եկան իրեն հասան : Եսոնց մէկուն անունը Գարիսեցի էր՝ և մէկալինը Կեղծաւոր : Ուստի ըսածիս պէս՝ եկան իրեն հասան , և Քրիստիանոս անոնց հետը ասանկ խօսակցութեան մտաւ :

Քրիստիանոս . Պարոններ , ուրկի՞ց կուգաք , և ո՞ւր կերթաք :

* Լուկ . Իբ . 34 : † Թ . Պի . 8 :

10 * Բ

Գարիսեցի և Կեղծաւոր . Մենք Սնափառութեան քաղաքը ծնած ենք , և Սիօն լեռը կերթանք իր փառաւորութիւնը :

Քրիստիանոս . Ինչո՞ւ համար աս ճամբուն սկիզբը եղած դռնէն ներս չի մտար : Չէ՞ք գիտեր որ զրկած է թէ , « Ի՛նչ որ դռնէն չի մտնար՝ հապա ուրիշ ճամբէ մը կանցնի , անիկա գող ու աւազակ է » :

Գարիսեցի և Կեղծաւոր . Պատասխան տրւին՝ թէ բոլոր իրենց քաղաքացիները հեռու կըսեպեն մինչև դուռը երթալը ու անկից ներս մտնալը . և անոր համար իրենց սովորական ճամբան շտակ գալ ու պատէն անցնին է , ինչպէս որ իրենք ըրին :

Քրիստիանոս . Իայց մեր երթալու քաղքին Տէրօջը դէմ յանցանք չի պիտի սեպվի , իրեն յայտնի կամքը ասանկ աւերելը :

Գարիսեցի և Կեղծաւոր . Պատասխան տրւին՝ թէ ասոր վճայով ինքը չի պարտի մտատանջութիւն քաշել . քանզի իրենց ըրածը մէջերնին սովորութիւն մըն էր , և թէ որ հարկաւոր ըլլար կրնային վկայութեամբ հաստատել թէ հազար տարիէն էվելի իրենք ան սովորութիւնը ունէին :

Քրիստիանոս . Իայց ատ ձեր սովորութիւնը օրէնքին առջևը կրնայ արդարանալ , ըսաւ Քրիստիանոս :

Գարիսեցի և Կեղծաւոր . Պատասխանեցին թէ , աս սովորութիւնին հաստատութիւնը հազար տարիէն հին ըլլալով՝ անաչառ դատաւոր մը անտարակոյս օրինաւոր բանի տեղ պիտի ընդունի ան : Ի՛նչ մանաւանդ թէ որ մենք ճամբուն մէջը մտնանք նէ , որ կերպով հոն մտնալիս ի՛նչ հոգ է : Թէ որ ճամբուն մէջն ենք նէ՝ մէջն ենք . դուն ալ ճամբուն մէջն ես , որ՝ ինչպէս կիսմանք , դռնէն մտեր ես . և մենք ալ ճամբուն մէջն ենք՝ որ պատին վրայէն հոն անցանք . ուստի քու վիճակդ մերինէն էվելի ի՛նչ աղէկութիւն ունի :

Քրիստիանոս . Իս իմ Տէրօջս կանոնովը կերթամ , դուք ձեր այլանդակ մտքին հնարքովը : Ի՛նչ ճամբուն Տէրը արդէն ձեզ գող համարած է . ուստի կարծեմ թէ ճամբուն վերջը հասնելնուդ շտակ մարդիկ չի պիտի զանրվիք դուք : Ղուք ինքնիրեննուդ ներս մտաք առանց իր հրամանին , և ինքիրեն նուդ դուրս պիտի ելաք առանց իր ողորմութեանը :

Աս խօսքիս երկան պատասխան չի տը
ւին, հասա ըսին որ ինքը լինելով ինչ
լինաւոր տեսայ որ առանց երկան բարակ
իրարու հետ խօսակցելու ամէն մարդ իր
ճամբան գնաց . միայն թէ աս երկու մար
դիկը Վրիստիանոսին ըսին որ բոլոր օրէնք
ները և հրամանները անտարակոյս իրենք
ալ անոր պէս գգուշութեամբ կը կատարեն :
Ուստի դուն ինչ բանով մէջմէ էլիքի աղէկ
ես՝ ըսին , բայց միայն կռնակիդ վերադ
կուովը որ մեր կարծածին պէս՝ դրացիներ
բուռ մէկը քեզի տըլած է , քու մերկու
թեանդ ամօթը ծածկելու :

Վրիստիանոս . Դուք դունէն ներս չի մտնա
լէն ետքը օրէնքներով և հրամաններով
չէք վերելիլ : Եւ կռնակի վերադիւրս
վրայ իմանալ կուգէք նէ , իմ գնալու տե
ղին հէրը ինծի տըլած ան , ըսածնուդ պէս
անով իմ մերկութիւնս ծածկելու համար :
Ես ալ անիկա իր մարդասիրութեանը իբ
րեւ մէկ նշանը կընդունիմ , որովհետեւ ա
ռաջուց բան մը չունէի ես՝ հասա կըտըր
տած լաթեր : Ասկից 'ի զատ ես զիս կըմը
խիթարեմ անով իմ ճամբուս մէջը : Առանց
տարակուսի կըմտածեմ՝ թէ երբոր քաղա
քին դուռը հասնիմ նէ , անոր հէրը զիս ա
ղէկ պիտի գիտնայ՝ իր վերադիւրս իմ կռնա
կըս ունենալուս համար . ան վերադիւրս՝ որ
ինքը ձրիապէս ինծի շնորհեց , իմ հնոտի
լաթերէս զիս մերկացուցած օրը : Եւ աս ճա
կատու նշան մալ ունիմ՝ որ գուցէ հրամանք
նիդ չի նկատեցիք անիկա , որնոր իմ հէրըս
հրեշտակներուն մէկը հոն դրոշմեց ուսերէս
իմ բեռս ինկած օրը : Ես ալ ձեզի բռնեմ
որ անատենը ինծի կնքած թուղթ մը տըվե
ցաւ , որպէս զի իմ ճամբուս մէջը անիկա
կարդալով միխիթարվիմ : Եւ աս ինծի հրա
մայվեցաւ ալ որ երկնային դուռը հասած
ատենս անիկա ներս տամ , իբրեւ նշան իմ
անոր ետեւէն անշուշտ ներս մտնալու :
Կարծեմ թէ դուք աս բաներուն մէկը չու
նիք , և անոր համար չունիք՝ որ դուռնէն
ներս չի մտաք :

Նոնք աս բաներուն պատասխան մը չի
տըլին իրեն . միայն թէ իրարու վրայ նա
խեցան ու ծիծաղեցան : Ետքը տեսայ որ
ամէն ալ առաջ գացին , բայց ըրիստիա

նոս անոնցմէ առաջ անցաւ ու ալ խօսակ
ցութիւն մը չորաւ բայց միայն ինքիւրենը .
և ան ալ երբեմն հառաչելով և երբեմն
միխիթարվելով կընէր : Եւ աս շատ անգամ
կը կարդար ան Վրիստիանոսին մէկուն տը
լած թուղթը , և անով կըմիխիթարվէր :

Աս միջոցին երազիս մէջը տեսայ որ ա
նոնց ամէն ալ առաջ գացին՝ մինչև որ
Վառարութեան լեռին ոտքը եկան , որուն
յատակը աղբուր մը կար : Աս նոյն տեղը
ան դունէն եկած շիտակ ճամբայէն 'ի զատ
երկու ճամբաներ ալ կային բլուրին ոտքը ,
որոնց մէկը ձախ կողմը ու մէկալը աջ կողմը
կերթար . բայց նեղ ճամբան շիտակ բը
լուրնիվեր կըլար , ու ան լեռանը մէկ
կողմէն շիտակ վեր ելլալն էր որ կը կոչվէր
Վառարութիւն : Եւ աս Վրիստիանոս աղ
բուրը գնաց , ու անիկց ջուր խմեց ինքը
զինքը զովացունելու համար . և սկըսեց
լեռնիվեր ելլալ :

Մէկալ երկուքն ալ լեռանը ոտքը հա
սան . բայց երբոր տեսան թէ լեռը զատ 'ի
վեր և բարձր էր , և որ ուրիշ երկու ճամ
բաներ ալ կային , ու նաեւ կարծելով
թէ ան երկու ճամբաներն ալ նորէն ան
ճամբուն կըխառնվին՝ ուրկից 'ի վեր Վր
իստիանոսը ելաւ լեռանը միւս կողմը ,
միտքերնին հաստատեցին որ ան ճամբանե
րէն երթան : Եւ աս ճամբաներուն մէ
կին անունը Վ տանդ էր , և մէկալինը Վոր
ժանուր : Ուստի մէկերնին Վ տանդ կոչված
ճամբան բռնեց , ուրկից մեծ անտառի մը
մէջ ելաւ . մէկալը շիտակ դէպի կործան
ման ճամբան բռնեց և սեւ լեռներով շրջա
պատված մէկ ընդարձակ դաշտի մը մէջ ե
լաւ , ուր որ գլորորեցաւ ու ինկաւ , և մէյ
մալ չի կրցաւ ելլալ :

Ասկից ետքը Վրիստիանոսին ետեւէն
նայեցայ որ լեռնիվեր կըլարկոր , և տե
սայ որ վաղեմէն քալելու իջաւ , ու քալե
լէն ձեռքերովը և ծունկերովը վեր ելլալու
սկըսեց տեղին գաւ 'ի վեր ըլլալուն համար :
Երբ լեռանը գլուխը ելլալու ճամբուն մէջ
տեղվանքը գեղեցիկ Վառարութիւն մը կար ,
որ բլուրին հէրը հոգնած ճամբորդներուն
զովանալուն համար շինէր էր : Ուստի Վր
իստիանոս դէպի հոն գնաց՝ ու վար նստաւ

որ հանգչի. ետքը իր Թուղթը ծոցէն հանեց ու իր մխիթարութեանը համար սկըսեց կարգաւ անոր մէջը: «Կոն հիմայ նորէն սկըսեց նկատել ան վերարկուն կամ պատ մուճանը՝ որ խաչին առջևը կայնած ատե նը իրեն տրվեցաւ: Կսանկ ատեն մը ինքը ղինքը զուարճացունելով վերջապէս սկըսեց մրափել, և անկից խորունկ քունի մը մէջ ինկաւ, որ գրեթէ մինչև ղիշեր ղինքը հոն արգիլեց. և իր քունին մէջ իր Թուղթը ձեռքէն ինկաւ: Եւ իմայ քնացած տեղը մէկը եկաւ իրեն, և ղինքը արթնցուց՝ ըսելով. «Վնա մըջունին՝ ո՛վ ծոյլ, իր ճամբաները մտածէ, և իմաստուն եղիլ» * : Կսով Վրիստիանոս մէկէնիմէկ վեր ցաթկեց, և արտորաց ճամբայ ելլալու, ու արագ արագ երթալով մինչև լեռանը գլուխը ելաւ:

Երբ երբոր ինքը լեռանը գլուխը ելաւ վազելով երկու հողի կուգայինկոր ուժգնութեամբ իր ղէմը զարնըվելու: Մէկին ա նունը Վախկոտ էր և մէկալինը Կասկածոտ: Վրիստիանոս ասոնց հարցուց թէ, Պարոններ, ինչ կայ, սխալ ճամբան կը վազէքկոր դուք: Պատասխան տրաւ Վախկոտը՝ թէ իրենք Սիօն քաղաքը կերթայինկոր՝ ու ան դժուարին ճամբայէն վեր ելան. բայց՝ ըսաւ մարդը, քանի որ առաջ կերթանք, այնչափ վտանգներու կրպտաւ հինք. անոր համար դարձանք ու նորէն ետ կերթանքկոր:

Ղշմարիտ է, ըսաւ Կասկածոտը. քան ղի ճիշտ մեր առջևը ղոյզ մը առիւժ պառկեր են, որոնք չենք գիտեր քնացած են արդեօք թէ արթուն. և անտարաշիջ կը կարծենք թէ անոնց բաւական մօտենալու ըլլայինք նէ, իսկոյն մեզ կտոր կտոր պիտի ընէին:

Վրիստիանոս. Ուրեմն դուք ղիս վախցուցիք՝ ըսաւ Վրիստիանոս. բայց ուր երթամ ես ապահով մնալու, թէ որ ետ երթամ իմ բուն երկիրս, անիկա կըտկի ու ծծումբի պատրաստըված է, և ես անտարակոյ պիտի կորսըվիմ հոն: Ի՞նչ որ կըրնամ երկնային քաղաքը երթալ, անշուշտ ղիտեմ որ հոն ապահովութեան մէջ պիտի ըլլամ: Կա դառնալը մեռնիլ է. առաջ

երթալը մեռնելու վախ է, և անկից անղին յաւիտենական կեանք է. ուստի տակաւին ես առաջ կերթամ: Կսանկ՝ Վախկոտը և Կասկածոտը լեռնիվար վազեցին ու Վրիստիանոս իր ճամբան ղնաց: Բայց ան մարդոյմէն լրածին վրայ նորէն մտածելով, ձեռքը ծոցը խօթեց իր Թուղթին համար՝ որ անիկա կարգայ և մխիթարվի. սակայն փնտուեց և չի գտաւ անիկա: Կնատենը Վրիստիանոս մեծ խուճովութեան մէջ ինկաւ, ու ինչ ընելը չէր գիտեր. վերջը ինքը ղինքին եկաւ որ լեռանը վրայի ծառատունկին մէջը քնացեր էր. և ծոնկի վրայ գալով իր յիմարական գործին Թողութիւն ինքըրեց Կստուծմէ, ու ետքը ետ դարձաւ իր Թուղթը փնտրուելու: Բայց ո՛վ կրնայ ըստ բաւականին ցուցնել թէ Վրիստիանոսին սիրտը ինչ տրտմութեան մէջ էր բոլոր իր ետ դացած ատենը: Եւ բեմն կըհառաչէր, երբեմն կուլար, և շատ անգամ ինքը ղինքը կընախատէր որ անանկ յիմարաբար քնացաւ ան տեղը՝ որնոր միայն համբըրըները իրենց հոգնութենէն քիչ մը հանգչելու համար շինված էր, Ուստի աս վիճակիս մէջը ետ կերթալ, ղզուշութեամբ մէկ կողմը և մէկալ կողմը նայելով բոլոր գոյած ճամբան, որ ըլլայ թէ իր Թուղթը գտնայ, որնոր իր ճամբորդութեանը մէջ այնչափ անդամ իրեն մխիթարութիւնը եղեր էր. ասանկ երթալով մինչև որ նորէն ան ծառատունկը տեսնըվեցաւ, ուր որ ինքը նստեր ու քնացեր էր: Բայց անիկա տեսնալը իր տրտմութիւնը եվելօք շատցուց, նորէն մէյմալ իր միտքը բերելով իր քնալու չարութիւնը * : Ուստի ինքը ասանկ առաջ ղնաց իր մեղանչական քունին վրայ ողբալով և ըսելով, վայ ինձի պէս Թշուառականին որ ցորեկը քնացայ, որ ղժուշութեան մէջ տեղը քնացայ. որ այնչափ իմ մարմնիս հաճոյքը ըրի՛ որ լեռանը Տէրոջը ճամբորդներուն հոգիները կաղըուրելու համար շինածը ես իմ մարմնիս հանգստութեանը համար գործածեցի: Փուճ տեղը սրչափ քայլեր առի: Կսանկ պատահեցաւ Խարայէլին ալ. որ իրենց մեղքերուն համար Կարմիր Ծովուն ճամբայէն ետ խըկըվեցան: Տրտմութեամբ կանցնիմկոր ես

* Կ. Կ. Կ. 6:

* Կ. Կ. Կ. 4: Կ. Կ. Կ. 6, 8:

Ճամբայէն՝ որնոր եթէ ան մեղանչական քու-
նը չըլլար նէ, դուչէ ուրախութեամբ պի-
տի անցնէի: Հիմայ որչափ առաջ գացած
պիտի ըլլայի իմ ճամբաս. իրեք անգամ
պիտի անցնիմ ասկից, որ միայն մէկ անգա-
մէն է վե՛լ անցնելու կարօտութիւն չունէի.
մանաւանդ որ հիմայ ուշ ալ պիտի մնամ.
քանզի գրեթէ օրը իրիկուն եղած է. Վի-
սոս, ինչ կըլլար որ չի քնանայի:

Արդ՝ մինչև հիմայ ինքը նորէն ծառա-
տունկին հասաւ, ուր ատեն մը նստաւ և
լացաւ. բայց վերջը (Մտուծոյ նախախ-
նամութիւնով) տրտմութեան մէջ թաղ-
ված վար նայելով իր նստած բազմոցին
տակը, հոն տեսաւ իր թուղթը. որնոր դո-
ղալով և արտորնօք յայնչտակեց ու իր ծո-
ցը դրաւ: Բայց ո՛վ կրնայ պատմել թէ
որչափ ուրախացաւ աս մարդը երբոր նո-
րէն իր թուղթը գտաւ: Քանզի աս թուղթն
էր իր կեանքին անպահովութիւնը, և փա-
վաքելի նաւահանդիստը հասած տոնը ըն-
դունելի ըլլալու նշանը: Ուստի անիկա իր
ծոցը դրաւ, փառք տըլաւ Մտուծոյ որ իր
աչքը անոր ինկած տեղը շիտկեց, և ուրա-
խութեամբ ու լալով նորէն ճամբայ ելաւ:
Բայց ինչ կըսես, որչափ արտորնօք կե-
լար հիմայ լեւին մնացած ճամբան: Լա-
սակայն լեւանը գլուխը չէլած արեւ մարը
մտաւ, և ասիկա նորէն Քրիստոնեանոսին
միտքը ձգեց իր ծուլութեամբ քնանալը, և
ասանկ՝ նորէն սկըսեց իր վրայ սղջալ: Ո՛վ
դուն մեղանչական քուն, ինչպէս քու
պատճառովդ մուծը զիս պիտի կոխէ իմ
ճամբորդութեան մէջ. առանց արեգակի
պարտիմ քալել, խաւարը իմ ոտքիս ճամ-
բան պիտի ծածկէ, և ես իմ մեղանչական
քունիս համար տրտմողդեաց արարածնե-
րուն ձայները պիտի լսեմ: Հիմայ իր միտ-
քը եկաւ նաև ան պատմութիւնը՝ որ կա-
կածորը ու Վախկոտը իրեն ըսին, թէ առ-
իւծները տեսնալով որչափ վախցեր էին:
Ուստի Քրիստոնեանոս նորէն ինքնիւրէն ը-
սաւ. Մա գաղանները գիշերը կը պըտըտին
իրենց որսերուն համար, և թէ որ մուծ
տեղը ինծի պատահելու ըլլան՝ ինչպէս պի-
տի աղատիմ անոնցմէ. ինչպէս պիտի փախ-
չիմ անոնց ճանկերուն տակը կտոր կտոր
փաւաւովէն: Մա խորհուրդովը առաջ

գնաց իր ճամբան. բայց երբոր ասանկ իր
դժբաղդ սխալմունքին վրայ կըցաւ, աչ-
քը վեր վերցուց, ու մէյմալ իր առջևը
հոյակապ պալատ մը տեսաւ, որուն անունը
կրկոյվէր Վեղեցիկ. և անիկա ճիշտ ճամ-
բային վրան շինված էր *:

Ասանկ՝ երազիս մէջը տեսայ որ ինքը
արտորայ և առաջ գնաց, որ եթէ հնար
է նէ գիշերը հոն մնալու կարենայ: Բայց
շատ չի գացած խիտ նեղ ճամբայ մը մը-
տաւ, որնոր Վախկոտին սենեակէն մէկ
ասպարէզի չափ հեռու էր. և գացած ատե-
նը աղէկ մը իր առջևը նայելով՝ ճամբուն
վրայ երկու հատ առիւծ տեսաւ: Հիմայ
կըտեսնամկոր ան վտանքները՝ ըսաւ իր մըտ-
քովը, որոնք կասկածորը ու Վախկոտը ետ
դարձուցին: (Վախկոտին ալ կասկած է-
ին, բայց ինքը չի տեսաւ շղթաները:) Ուստի
սկըսեց վախնալ, և մտածեց որ ին-
քն ալ անոնց պէս ետ դառնայ. քանզի
ուրիշ բան չէր կարծէր, հապա՛ թէ մահը
իր առջևն է: Բայց Վախկոտին՝ որուն ա-
նունը Պահապան էր, իր տեղէն տեսնալով
որ Քրիստոնեանոսը կաղաց՝ և սրպէս թէ ետ
դառնալ կուզէր, կանչեց անոր՝ ըսելով.
Մա չափ վատասիրտ ե՞ս մի +: Մի՛ վախ-
նոր առիւծներէն՝ քանզի անոնք շղթայով
կապված են, ու հոն դրված են՝ որ հաւատք
ունեցողները փորձովին և ջունեցողները
յայտնի ըլլան: Ճամբուն մէջ տեղէն քա-
լէ, և քեզի վնաս մը չի պիտի դայ:

Նստունը տեսայ որ առիւծներէն վախ-
նալուն դողալով ինքը առաջ կերթար.
բայց զգուշութեամբ Վախկոտին ցուցը-
ցած ճամբան երթալով՝ լսեց որ կըմռն-
չէինկոր անոնք, բայց իրեն վնաս մը չըրին:
Նստունը ծափ զարնելով առաջ գնաց մին-
չև որ Վախկոտին կեցած տեղը եկաւ և
հոն դրանը առջին կայնեցաւ:

Դուք ո՛վ Քրիստոնեաներ Մտուծոյ նուիր-
ված քահանաներ էք, և դուք ձեզ և ձեր պատ-
ուական հանդերձը տիղմով պիտի շարժեք:
Հեթանոսին մէկը պարծենալով կըսէր թէ, ինքը
մեծ մէկն է, և մեծ բաներու համար ծնած է, քան
թէ իր մարմինն ծառայ ըլլալու: Հապա որչափ
ևս առաւել ասանկ պարտի ըսել ան անձը՝ որ վե-
րջսին ծնած է, և որ անթաւամ պատկի համար
ծնած է:

* (Եւր. Գ. 2: 10. Թ. 1. Ե. 7, 8: 1 Սաւ. 7. 40:

ՏԵՐՎԷՆ ԼՏԷՄ :

Տերվիշ ԼՏՄէտը անապատի մը մօտերը ամուլ և անմատչելի ժայռերուն մէջ տեղը կրքնակէր : և խտտակրօն ու ջերմեւանդ կեանք մը կը վարէր : Դայռերուն մէջը քարայր մըն էր իր բնակարանը : ԼՏՏ նոյն անմարդաբնակ սահմանին մէջի դժուարութեամբ գտնովելու արմատները և պտուղներն էին իր անթօթութիւնը կը շտայունողը , և մօտակայ բլուրին տակէն բղխած աղբիւրը կը մարէր իր ծարաւը :

Ինքը առաջուց երեւելի մղկիթի մը քաւողն էր , և Մահմէտական կրօնքին արաւորութիւնները խղճահարութեամբ կը կատարէր : Բայց մարդոց կեղծաւորութեան և անիրաւութեան զգուշ ձգեց մղկիթը և իր պաշտօնը , ելաւ անապատը գնաց որ իբրեւ առանձնակեաց ճգնաւոր մը իր օրերը սրբութեամբ անձնուրացութեամբ և ջերմեւանդութեամբ անցունէ :

Տարիներ եկան անցան ԼՏՄէտին գլխէն , և իր սրբութեանը համբաւը չորս կողմը տարածեցաւ : Զամաք եղանակներուն մէջ անսպասուէն անցնող ճամբորդներուն ջուր կը հանէր իր փոքրիկ աղբիւրէն : Դանտալտի ատեն իր առանձին բնակարանը կը ձգէր ու մօտերը գտնոված գեղերուն մէջ հիւանդներուն սպասաւորութիւն ընելու և մեռնելու անձերը մըրթարելու կերթար և շատ անգամ վիրաւորվածներուն արունը կը կայնեցունէր , և անոնց վերքերը կը բժշկէր : Իր անունը ամէն մէկը յարգութեամբ բերան կառնէր , և Տերվիշ ԼՏՄէտին հրամանովը Պէտուին ըսված աւաղակները ետ կը դարձունէին :

ԼՔապա անուն աւաղակապետ մը կար , որ իր հրամանին տակը անօրէն մարդոց դունդ մը ունէր , որոնք իր ըսածը ընելու պատրաստ էին : Ինքը շատ գերիններու տէր էր , և զանձատուն մը ունէր՝ որ անիւրաւութեամբ ստացած հարստութիւններովը աղէկ մը լեցուցեր էր : Տերվիշ ԼՏՄէտին սրբակաց վարքը ու մարդուն միտքը արթնցուց . խղճմանքը սկըսեց զինքը խայթել իր յանցանքին համար , և փափաքեցաւ որ ինչպէս իր անօրէնութիւնովը որչափ համբաւաւոր էր նէ , անանկ ալ իր վարուցը սրբութիւնովը համբաւաւոր ըլլայ :

Գնաց Տերվիշն բնակարանը փնտրուեց , և իր փափաքը անոր պատմեց : « ԼՏՄէտ , ըսաւ աւաղակապետը , ես հինդ հարուր հոգի ունիմ իմ հրամանիս տակ , որ պատրաստ են ինծի հնազանդելու . շատ գերիններ իմ հրամանս կատարելու , և մէկ գեղեցիկ զանձատուն մը ունիմ հարստութեամբ լեցված . հիմայ ըսէ ինծի թէ ամէն ասոնց հետ երջանիկ անմահութեան յոյս մըն ալ ինչպէս կրնամ ունենալ » :

ԼՏՄէտ զինքը մէկ դժուարին խորտաբորտ և բարձր ժայռի մը տակը տարաւ , և հոն իրարու քով կեցած իրեք հատ մեծ քարեր ցուցնելով իրեն՝ հրաման ըրաւ որ անոնք գետնէն վերցունէ և իր ետեւէն ան ժայռէն վեր ելայ : ԼՔապա աս քարերը վերցունելէն ետեւ հազիւ թէ կրնար շարժիլ . ուր մնաց որ անոնցմով ան ժայռէն վեր պիտի կրնար ելալ : « ԼՏՄէտ , ես աս բեռովը քու ետեւէդ չեմ կրնար գալ » ըսաւ մարդը : « ԼՏՄէտ է նէ ատոնց մէկը ձգէ , ու շուտով ետեւէս եկի՛ր » , ըսաւ Տերվիշը : ԼՔապա քարերուն մէկը ձգեց , բայց տակաւին չի կրցաւ ան բեռովը յառաջ երթալ : « Բեղի կըսեմ , անհնար բան է . կանչեց աւաղակապետը . ասանկ բեռով մը դուն ալ մէկ քայլ մը առաջ չէիր կրնար երթալ » :

« ԼՏՄէտ է նէ քարին մէկն ալ ձգէ » , ըսաւ ԼՏՄէտ : ԼՔապա իսկոյն քարին մէկն ալ ձգեց , և մեծ դժուարութիւնով սկըսեց ժայռէն վեր ելալ ատեն մը , մինչև որ շունչը կտրելով նորէն սկըսեց կանչել թէ ալ չի կրնար առաջ երթալ : ԼՏՄէտ հըրաման ըրաւ որ ան վերջն քարն ալ ձգէ , և ասիկա ըրածին պէս , շուտով սկըսեց վեր ելալ , և իսկոյն իր առաջնորդին հետ ժայռին գլուխը ելան կայնեցան :

Ո՛րդեակ , ըսաւ ԼՏՄէտ . դուն իրեք բեռ ունիս , որոնք լաւագոյն աշխարհ մը երթալու ճամբուդ մէջ քեզի արդե՞ք են : Բուկին անօրէն աւաղակներու դունդդ ցրուէ , քու գերիններուդ աղատութիւն տուր , և անիրաւութեամբ հաւքած հարստութիւններդ իրենց տէրերուն դարձուր : Գիւրին է քեզի ԼՔապա աս ժայռին տակի քարերովը ժայռին գլուխը ելալ , քան թէ զօրութիւնով , հեշտութիւնով և հարստու-

Թիւններով մէկ լաւագոյն աշխարհ մը եր-
թալու ճամբորդութիւն ընել :

Թիւ որ կուրօրէն մոլորական հաւատքի
մը հետեւող Տէրվիշին խնայողութեամբ
մեղ կըզարմացունեն , սրճափ ևս առաւել
Վրիստոսի խօսքերը պարտինք յարգել և
անոնց հնազանդիլ : Պօղոսի ըսածին պէս
Բոլոր հարստութիւնը և կիրքէ պատճառաց
մեղքը մէկ գի ձգենք . Համբերութիւնով
վազենք մեր առջևը եղած պատերազմին .
Հիսուսի նայինք՝ Եւ հաւատքին առաջնոր-
դին ու կատարողին . Եբ. 1, 2 : Թիւ որ
մեր ըստածուածքը զօրութիւն ըլլայ , Թիւ
որ հեշտութիւնը ըլլայ՝ և Թիւ որ հարստու-
թիւնները ըլլան , էվելօք պարտինք անոնց
ամէնէն զատիլ , քան Թիւ Թող տալ որ
անոնք մեզի արդէք ըլլան մեր երկինքը եր-
թալու ճամբուն մէջ , միտքերնիս պահե-
լով Թիւ , « Եվելօք դիւրին է որ ուղտը ա-
սեղին ծակէն անցնի , քան Թիւ մեծատունը
Բստուծոյ Թաղաւորութիւնը մտնայ » :

Վիճակահանք :

Եղ և հանդարտ հոգի մը խնդրէ Բս-
տուծմէ , որ շատ մեծ արժողութիւն ու-
նի իր առջևը . և քու աղօթքներուդ հսկէ՝
ու միայն Թիւ Տէրը ինչպէս անոնց փոխա-
րէնը քեզի կուտայ , հասա Թիւ դուն ինչ-
պէս կաշխատիս անոնք կատարելու : Են որ
դժգոհանքի մէջ չիյնալու համար աղօթք
կընէ , պէտք է որ արթուն ըլլայ և աշխա-
տի անոր դէմ , չէ նէ իր աղօթքները մեղք
են : Բստուծմէ խոնարհ սիրտ մը ուղէ .
խոնարհ մարդը հաղիւ կըլլայ որ դժգոհանք
ընէ . կըմտածէ որ Բստուծոյ ողորմութիւն
ներուն պինտ պզտիկը բաւական է մեղա-
ւորներուն գլուխին : Բղբատիկ տունի մը
մէջ եմ , պարզ կերակուր մը՝ պինտ անկո-
ղին մը ունիմ , և զԹաբար կըլարին իմ հե-
տիս , բայց ստիկա բաւական աղէկութիւն
է ինծի . դժոխքէն ՚ի զատ ամէն բան ողոր-
մութիւն է ինծի : Թիւ որ միայն հաց ունիմ
ուտելու և հանդերձ հազնելու , ինծի պէս
մէկուն բազմախորտիկ սեղանի և փափուկ
հանդերձներու հետ մէկ են ասոնք :

Հաւ բոլոր աշխարհի մէջ եղողներուն
համար աշխարհի համար մեռած սիրտ մը
խնդրէ Բստուծմէ : Երբոր սիրտը աշխար-

հի համար մեռած ըլլայ , աշխարհային նե-
ղութիւնները չեն նեղացուներ անիկա : Են
որ աշխարհի համար մեռած է իր ոսկորնե-
րը անվնաս կըպահէ . երբոր իր վրան խա-
չեր , նեղութիւններ , և տառապանքներ
դան , ասանկին համար կընայ ըսվիլ Թիւ ,
« Եւ մարդը արդէն աշխարհի համար մեռած
է . իր սիրտը աշխարհի համար խաչված
է . ինքը տրտմելու բան մը չըզգար » : Եր-
բոր մէնք մեռած մարդիկը հանկուցունելու
ըլլանք , դէմ չեն կենար . վրաներնին եղած
բոլոր բաներնալ առնենք նէ չեն նեղանար :
Եղբարք իմ , անանկ սիրտ մը խնդրեցէք ,
որ Բստուծոյ կամքը ըլլալու համար ինքը
ինչ կուզենէ ընէ ձեզի . և աս աղօթքը
համբերութիւն՝ և դժգոհանքի դէմ օգնու-
թիւն պիտի ընծայէ ձեզի :

Բաղ յանկ ցանկ եւ :

Բնաւ Զանք ըրի՛ր արդեօք ցանկ մը ընել
քու մեղքերուդ : Բստուծմէ իր գրքին
մէջը մէկ ցանկ մը ընելու է . կընաա դուն
ալ աշխատիլ քեզի համար մէկ հատ մը
ընելու : Վեղի կողաչեմ , աս բանս փոր-
ձէ . Թիւպէտ կարելի է որ անիկա քու սրը-
տիդ տրտմութիւն և քու աչքերուդ արցունք
բերէ : Եւ բայ Թուղթ մը , գրէ անոր գը-
լուխը Բստուծոյ աս օրէնքը , որ « Վուկին
Տէր Բստուծոյ պիտի սիրես քու բոլոր
սրտովդ՝ միտքովդ՝ անձովդ և կարողութիւ-
նովդ , և քու ընկերդ քու անձիդ պէս » : Կամ
Թիւ՝ Հիսուս Վրկիչին օրինակները զատ զատ
գրէ , և անիկա երկու գլուխի բաժնէ . մէկ
մը ու Բստուծմէ ունեցած պարտաւորու-
թիւններուդ համար : Եւ քը ամէն մէկ պատ-
ուիրանքին տակը վերէն ՚ի վար երկու գիծ
քաշէ , մէյմը քու ըրած բաներուդ համար
որ ան օրէնքին նայելով ընելու չէիր , և մէյ-
մալ քու չըրած բաներուդ համար՝ որ ան
օրէնքին նայելով պէտք էր ընէիր : Եսկէ
ետե քու մեղքերուդ մէկը դուրս չի ձգելու
համար Բստուծմէ իր Ուրբ Հոգին խնդրե-
լով ան օրէնքին դէմ միտքով խօսքով և
գործով գործըված քու մեղքերդ մէկիկ մէ-
կիկ գրէ : Վեշ խորհուրդներդ նշանակել
չէ՞ս ուղեր արդեօք . ես քեզի խրատ չեմ
խտար որ աս բանը ընես . Բստուծմէ իր
ցանկին մէջը կընշանակէ անոնք : « Բստու-

ծոյ օրէնքը հոգեւոր է” , և մինչև խորհուրդներուն կընայի : Լուսն. 14 : Սեր Տէր Հիսուսը լեռանը վրայ տըւած իր քալողին մէջը յայտնապէս կըխօսի թէ բարկութեան խորհուրդը վեցերորդ պատուիրանքը կըկոտրէ : և անմաքուր բաղձանքը եօթներորդը կըկոտրէ : Եւ ասոր վրայ զարմանալ պէտքը չէ . քանզի խորհուրդները գործքերուն սերմին են . և թէ որ գործը մեղանշական ըլլայ , իր արմատը և սկիզբն ալ մեղանշական կըլլայ : Ուրիշն զէշ խորհուրդները դատարկ և յիմարական խօսքերը ապականեալ խօսակցութիւնները և բոլոր մեղանշական գործքերը հաւատարմութեամբ քու մեղքերուդ ցանկին մէջը պարտին նշանակվիլ : Եւ թէպէտ ես քեզ կըխրատեմ որ աս բանը ընելու համար աշխատիս , բայց զիտեմ որ չես կրնար աւելի կատարելագործել : Եւ ուսով պիտի գտնաս որ քու միտքդ ցիրուցան պիտի ըլլայ աս գործին մէջը . այնչափ մեղքեր պիտի գտնաս զրելու որ չէիր կարծեր թէ անանկ քիչ ատենին մէջը դուն գործեր ես : Գունքու անձիդ թշուառ պատկերին վրայ պիտի հառաչես , և պիտի պարտաւորիս դադրել քու աշխատութեանդ և շինած ցանկիդ տակը մէկէն զրել , “ Իմ անօրէնութիւններս . . . գլխուս մագէն շատ եղան , և իմ սիրտս զիս տկարացուց ” : Սաղ. 13 :

“ Տունէն պիտի ելլան ” :

Սէկ ընտանիք մը երկար ժամանակ տունի մը մէջ կըբնակէին , ուր շատ երջանիկ ժամեր՝ օրեր՝ և տարիներ անցուցեր էին : Իտեն ատեն հարկաւորութեանը նայելով տանը մէջը զանազան բաներ կեկելցունէին . մէկ կողմը պղտի սենեակ մը , անդին մէկ պատ մը , մէկ սենեակին մէջը երկրորդ դուռ մը հով չի բանելու համար , միւսին մէջ պատուհան մը գեղեցիկ տեսարան մը տեսնալու համար : Երբեմն կըհարցըվէր իրենց թէ , “ Իս տունը ձե՞րն է ” . պատասխան կուտային “ Ըէ , բայց երկար ժամանակ ընակելու համար վարձքով բռներ են ” :

Ու երջը տունին երեւոյթը փոխվեցաւ և դժուր կերպարանքի մը մտաւ ան . մէկ սենեակը ներկի կըկարօտէր , մէկալը բուռով

ճերմըկնալու . կարասիքներուն շատը պէտք էր նորէն տեղը դրվիլ , և մինչև անգամ պատուհանները առջի պէս պայծառ չէին երևար : Ի՞նչ էր ասոր պատճառը : Երբեք մէջը բնակողները անհոգացան անիկա մաքուր պահելու , կամ իրենց հանգստութեանը վերաբերեալ սովորական բաներուն վրայ աչք չունեցան մի : Թէ որ մէկը հարցունէր , պատասխան կուտային թէ , “ Եւ տենելիս մօտ է լրանալու , և չենք զիտեր թէ արդեօք պիտի կրնանք նորոգել անիկա : Երբան չէ որ շատ աշխատութիւն և ծախք ընենք անանկ տեղի մը վրայ , որ հաւանականաբար շուտով պիտի ձգենք ան ” : Իտենէ մը ետեւ նորէն մէկ բարեկամ մը տեսութեան եկաւ և տունը խառնակութեան մէջ գտաւ . պիտի աղէկ կարասիքներուն շատերը տարվէր էին . ընտանեաց մէջէն մէկ քանինքը հոն չէին , և հոն եղողներն ալ մնացած կարասիքները կապելու զբաղէր էին : “ Ինչպէս էք , աղէկ էք , հարցուց տեսութեան զացողը ” : “ Իս աղտոտ և դարձելի տեղին պատճառովը մեռնելու չափ հիւանդ ենք . անոր համար տունէն պիտի ելլանք ” , պատասխան տուին տանը մէջինները : “ Ի՞նչ կըսէք , զգուցեմք մի աս տունէն որն որ այնչափ կըսիրէիք դուք ” : Պատասխան տուին “ Իս տունը փլէլու վրայ է . ուստի ալ պարապ է հիմայ ասոր վրայ սէր ունենալ : Եւ ասակից շատ աղէկ տուն մը կերթանք որ աղէկ տեղ մը , և ամէն կերպով տակից շատ բաղձալի ” : “ Եւ ուր են աս ընտանիքին մէկալ անդամները ” , հարցուց տեսութեան զացողը : “ Ի՞նչնք նոր տունը գացին , և անիկա կըպատրաստենկոր որ մենք ալ երթանք ” : Ինչպէս աւեր եղած է ձեր պարտեզն ալ , որ առաջ այնչափ ծաղկած էր և գեղեցիկ ” : “ Որովհետեւ մենք անիկա ձգելու ենք , արժան չի սեպեցինք աս տարի անոր վրայ շատ աշխատիլ . և պիտի աղէկ ծառերը ու ծաղիկի թուփերը մեր նոր պարտեզը խրկեցինք ” : “ Կերեւայ թէ դուք հիմայ էվելի կըհոգաք և կըմտածէք որ ձեր նոր տանը վերայով , քան թէ ասոր՝ որուն մէջը այնչափ ատեն բնակեցաք ” : “ Եւ շուտ ատանկ է . հոգեբնիս չէ թէ ինչ պիտի ըլլայ ան տունին ” որն որ մենք ձգել երթալու վրայ ենք ,

բայց մեծ բան է որ մեր նոր տանը մեջ ունենալու հանգստութիւնը հոգանք, որուն մեջը սակից ետքը երկար ժամանակ պիտի բնակինք” :

Գանք որ՝ սակից շատ մեծ և հարկաւոր բանի մը մեջ ինչո՞ւ համար միշտ միտքերնիս ըլլալու չէ առ խօսքը թէ՝ «Տունէն պիտի ելլանք” : Պողոսի ըսածին պէս, «Մենք հոս մնալու քաղաք չունինք” : Մեր մարմնաւոր տունը բնակելու երկան ժամանակ չունինք, հապա միայն օրական վարձքով բռնածի պէս ենք անիկա, մէկ րոպէին մեջ անկից ելլալու ընդունակ ենք, և տունը հողին հետ հաւասարելու ընդունակ : Ըստ բանիս վերայ ըստ բաւականին կը հոգանք կոր մի, մեղի համար ուրիշ բաղձալի բնակարան մը կայ մի պատրաստ : Ունի՞նք «Ըստուծմէ շինված անձեռագործ տուն մը, յաւիտեան կան երկնից մէջ” : Տունը բռնելնուս պայմանագիրը ապահով ձեռքերնիս է մի, կամ թէ մենք անիկա հաւատարիմ Բարեկամի մը ձեռքը յանձնեցի՞նք, որուն կրնանք հաւտալ, և կատարելապէս հասկըցած ենք թէ ինքը մեր աւանդը կրնայ պահել մինչև ան օրը : Եւ առ անգամ մեր մոտիւտեքը ան լաւադոյն բնակարանին վրայ կը դարձունի՞նք մի, զիսաւորապէս հոս մնալու համար կը պատրաստուի՞նք մի, մեր յօծարութիւնները վերի բաներուն վրայ դրած կ’ընենք մի, կրնանք երբեմն երջանիկ վայր կեաններու մէջ ըսել, իմ անձս երկնին է, իմ սիրտս երկնին է, միայն քանի մը քայլ կայ որ ես ալ հոն հասնիմ, և բոլոր իմ աղէկ բարեկամներս առաջ գոյին հոն՝ կամ շուտով պիտի դան հոն” :

Ինչպե՞ս չեմք :

Իրիւքայի մեծ ճեմարանին մէկ աղբատաշակերտը իր հեռաւոր բարեկամներուն երթալու պարտաւորելով և ստակի ալ կարօտութիւն ունենալով իր ճամբորդութեանը համար, հարկաւորեցաւ հրէի մը երթալ իր Լեբայեցիքէն Ըստուծաւ շունչը և Յունարէն Նոր Կտակարանը դրաւ դնելու : Ս’երջինին այսինքն՝ Նոր Կտակարանին պաշտօնաւոր մէկ էջը Յունարէն և մէկալը Գերմաներէն էր : Հրէան տա զիրքը թէպէտ շատ չի յարգեց, բայց

զթալով կէս թալէս տրւաւ տղուն՝ զիրքը առաւ . և միտքը դրաւ կարգալ անիկա մինչև տղան նորէն դառնայ . տա զիտաւորութիւնով՝ որ իր Հիսուսի դէմ ունեցած թշնամութիւնը հաստատէ, և հրէական հաւատքին վրայ իր ունեցած նախանձաւորութիւնը հզօղեցնէ : Ու պահեց անիկա իր ընտանիքէն, և սկսեց գողտուկ մը կարգալ անիկա, որ պատանին եօթը շաբթուան հեռացած էր : Լաբոր ինքը կրկարդար՝ զարմանալով իր միտքը տպաւորեցաւ, և վերջապէս բարձր ձայնով պօռայ՝ ու ըսաւ, «Ո՛հ երանի թէ իմին ալ Փրկիչս ըլլար առ Հիսուսը” : Լաբոր զիրքը լրմնցուց մեծապէս տարակուսելով ապշեցաւ, որ իր Հիսուսի դէմ ունեցած ատելութիւնը հզօղեցնելու բան մը չի գտաւ, բայց անոր հակառակը շատ զերազոյն և երկնաւոր բաներ գտաւ անոր մէջը : Հիմայ ինքզինքը յիմար սեպելով յանդիմանեց, և միտքը դրաւ որ մէյմըն ալ զիրքը չի բանայ : Ինքը տա միտքով քանի մը օրեր հաստատ մնաց, բայց շուտով բռնադատեցաւ կարգալ անիկա երկրորդ անգամ հզօղ հոգ տանելով, ան էր իր զիտաւորութիւնը որ ստուգէ թէ Հիսուս և իր աւաքեալները իրաւունքով արժանի էին անարգելի բոլոր դարերուն հրէաներէն : Թէպէտ և իր ուղածը չի կրցաւ զանալ, սակայն անոր ներհակ իմացաւ թէ նոյն զիրքը որ չափ միտքաւորութիւն կուտայ նեղեալներուն և որ չափ իր փառքին անմահութիւնը կը յայտնէ տաւապետներուն : Ուստի ինքը բռնադատեցաւ երրորդ անգամ կարգալ անիկա . և ահա Հիսուսի պատմութիւնը, վարդապետութիւնը, և խոստմունքները իր ներհակութիւնը կործանեց, ու իր հոգին հալեցուց : Ինքը յաղթվեցաւ ու աչքերը արցունքով լեցաւ, և միտքը դրաւ ընդունել սիրով խաղն վարդապետութիւնը : Ինքը հրատարակեց իր Քրիստոնեայ ըլլալը, ու նոյն վերը յիշված տղուն՝ Նոր Կտակարանը դնեց, որուն հետ կաթողին սիրով կապված բարեկամ եղաւ, և շարունակ իր հաստատուն Քրիստոնեայ ըլլալը քարոզեց :

Ընթերցողներ, թէ և թշնամիներնուս վրայ ըլլայ, պարտինք պատուել, ու մոլութիւնը՝ եթէ բարեկամներուս վրայ ըլլայ, պարտինք ատել :

ՅՈՎԱՆԻ ԵՒ ՓԵՐՇԵՌՆ

Երբայցոց բնագրին խորհանքին :
Ննդ . խա . 148—43 :

Ահա որ երկու լման տարիէն ետեւ փարաւն երազ մը տեսաւ : . . . Ահա որ առտըվանց իր հոգին խռովեցաւ , ու խրկեց կանչեց Նգիպտոսի բոլոր մոգերը , ու անոր ամէն իմաստունները . ու փարաւն իր երազը պատմեց անոնց , ու մէկը չի չար որ անոնք փարաւնին մեկնէր : Բնատեն խաժակակալը փարաւնին խօսեցաւ ըսելով , Եսոր ես իմ յանցանքներս կը իշխեմ : Փարաւն իր ծառաներուն բարկացաւ ու զիս բանտը դրաւ զհաճապետին տունը իս ու խոհարարապետը : Ահ երազ տեսանք մէկ գիշերվան մէջ . ես ու ան . ամէն մէկս իր երազին մեկնութեանը պէս երազ տեսանք : Ահ հոն մեր հետը պատանի մը չար

Երբայցի , պահապաններուն գլխաւորին ծառան . ու իրեն պատմեցին , և ինքը մեկնեց մեր երազները . ամէն մէկս իր երազին պէս ինքը մեկնեց : Ահ երազ որ ինչպէս ինքը մեկնեց նէ մեզի անանկ եղաւ . զիս իմ պաշտօնիս հասցուց , ու անիկա կախեց : Բնատենը փարաւն խրկեց ու կանչեց Յովսէփը , ու շուտով բանտէն հանեցին զինքը ու ածըլվեցաւ , և իր հանգերը փոխեց , ու փարաւնին մտաւ : Ահ փարաւն Յովսէփին ըսաւ , Երազ մը տեսայ՝ ու մէկը չի չար որ կարենայ մեկնել անիկա . ու լսեցի որ քեզի համար կըսեն , Եւ զուն երազը կընայ հասկընալ անիկա մեկնելու : Ահ Յովսէփ պատասխան տրուաւ փարաւնին ըսելով . ոչ ես (այլ) Եստուած պիտի պատասխանէ փարաւնին խաղաղութիւն :

Ու Գարաւոն ըստ Հովսէփին . երազիս մէջը՝ ահա գետին եզերքը կայներ էի . և ահա գետին եօթը կող ելան դէր մարմինով և գեղեցիկ կերպարանքով . ու խոտաւետ տեղ մը կարածէին : Աւ ահա ուրիշ եօթը կող ելան անոնց ետեւէն , վատած ու շատ գէշ կերպարանքով և մարմինը հալած ու ընց նման գէշ բնաւ չի տեսայ Ազիպտոսի բոլոր երկրին մէջը : Աւ վատած և գէշ կերպարանքով կովերը առջի եօթը գեր կովերը կերան : Աւ անոնք իրենց փորը մտան՝ և չէր երևար թէ իրենց փորը մտեր էին աւնոնք . բայց առաջին գէշ կերպարանքով էին ինչպէս որ առաջ : Բաննի արթնցայ : Աւ երազիս մէջը տեսայ՝ և ահա մէկ բունին վրայ եօթը հասկ լեցուն ու աղէկ : Աւ ահա եօթը հասկ չորցած՝ վատած ու խորշակով զարնրված , անոնց ետեւէն ելան : Աւ վատած հասկերը , եօթը աղէկ հասկերը կը լեցին . ու մոզերուն պատմեցի , բայց մէկը չի չոր կարենար մեկնել . ինծի : Աւ Հովսէփ Գարաւոնին ըստ . Գարաւոնին երազը մէկէ . Բատուած ինչ որ պիտի ընէ նէ Գարաւոնին ցուցուց : Եօթը աղէկ կովերը եօթը տարիներ էն . ու եօթը աղէկ հասկերը եօթը տարիներ էն . երազը մէկ է : Աւ եօթը վատած և գէշ կերպարանքով կովերը որ անոնց ետեւէն ելան՝ եօթը տարիներ էն , ու եօթը պարսպ հասկերը խորշակով զարնրված՝ սովի եօթը տարիներ պիտի ըլլան : Բանը տաւ որ խօսեցայ Գարաւոնին , Բատուած ինչ որ պիտի ընէ նէ Գարաւոնին ցուցուց : Բհա եօթը տարիներ պիտի գան մեծ առատութեան Ազիպտոսի բոլոր երկրին մէջ : Աւ անոնցմէ ետքը եօթը տարիներ պիտի ելան սովի . ու բոլոր առատութիւնը պիտի մուցըվի Ազիպտոսի երկրին մէջ . և սովը պիտի հատցունէ երկիրը . ու առատութիւնը չի պիտի զիտցըվի երկրին մէջը սովին պատճառով որ անկից ետքը պիտի գայ քանդի շատ սատիկ պէտք ըլլայ : Աւ աւոր համար երազը երկու անգամ կրկնըվեցաւ Գարաւոնին , քանդի բանը հաստատված է Բատուած , ու Բատուած ըստով պիտի ընէ անիկա : Բատի հիմայ Գարաւոնը խելացի ու իմաստուն մարդ մը թող փնտրուէ , ու անիկա Ազիպտոսի երկրին վրայ դնէ : Գարաւոնը թող ընէ առաջ , ու

երկրին վրայ դործակալներ թող դնէ , ու Ազիպտոսի երկրին հինգ մասին մէկը թող առնէ եօթը առատ տարիներուն մէջ : Աւ թող ժողովեն բոլոր կերակուրը ան աղէկ տարիներուն որ կուգան . ու թող հաւքեն ցորեն Գարաւոնին ձեռքին տակը . ու քուղաքներուն մէջը կերակուր թող պահեն : Աւ ան կերակուրը պաշարի տեղ պիտի ըլլայ երկրին սովին եօթը տարիներուն , որ պիտի ըլլայ Ազիպտոսի երկրին մէջ . որ պէս զի երկիրը սովէն չի կորսըվի : Աւ բանը հաճոյ եղաւ Գարաւոնին աչքին առջևը , ու բոլոր իր ծառաներուն աչքին առջևը : Աւ Գարաւոն իր ծառաներուն ըստ , կրնաք զոնալ տտոր պէս մարդ մը , որ Բատուածը Հոգին իր անձին մէջը ունենայ : Աւ Գարաւոնն Հովսէփին ըստ . որովհետեւ Բատուած ամէն ասիկա ցուցուց քեզի , քեզի պէս խելացի ու իմաստուն մէկը չի չոր : Գուն պիտի ըլլաս իմ տանս վրայ , ու քու խօսքիդ բոլոր իմ ժողովուրդս պիտի հնազանդին . միայն աթուով ես քեզմէ մեծ պիտի ըլլամ : Աւ Գարաւոն Հովսէփին ըստ . Տես , ես քեզ Ազիպտոսի բոլոր երկրին վրայ դրի : Աւ Գարաւոն իր մասնին ձեռքէն հանեց , և Հովսէփին ձեռքը դրաւ , ու բէհեղէ պատմաւաններով հաղվեցուց անիկա , ու իր վիզը ոսկի մանեակ մը դրաւ : Աւ անիկա իր երկրորդ կառքը հեծցուց , ու անոր առջևէն կրկանչէին , Գունի չորքեցէք . ու անիկա Ազիպտոսի բոլոր երկրին վրայ դրաւ :

Օտանաւան երկրին ընդհանուր զեպ :

Որչափ տարբեր կլիմաներ ունի երկիրս , որ մէկ քաղաքէն մէկայլ երթալուս կը լիման փոխված կը գտնանք . և սակայն աւան մէկ տեղի կլիման ինչպէս միօրինակ կը մնայ , թէպէտ և իրօք տարիէ տարի անանկ ընդարձակ շրջանակի վրայ կը պարտաւորնորուն տրամագիծը 190,000,000 միլիմէն էվելէ : Իւրաքանչիւր կլիմայի տակ այլևայլ ցեղ անատուններ և բոյսեր կը տեսնանք , որոնց շատը ուրիշ կլիմայի մը տակ չի պիտի առաջ գային : Թէպէտ և միւսնոյն տեղի անձրեւները հովերը և ցուրտը ատեն տեսնանիւնն կը ըլլան , սակայն միւսնոյն տեղի օդը և հոսանքները միջակ սատիճանով միշտ միօրինակ կը գտնանք : Միւսնոյն տեղի

ամառը որչափ տաք պատահի, և ձմեռը որչափ ցուրտ հանդուպի, այնչափ զօրութիւն ան տեղի տարեկան միջակ ջերմութիւնը կամ ցրտութիւնը չափազանց էվել ցունելու: Պարտինք աղէկ գիտնալ փորձով որ բոյսերուն կազմութիւնը և անասուններէն շատերուն բնութիւնը իրենց գտնուած երկրին կլիմային յարմարուած են: () րինակի աղաքաւ, մէկ բոյս մը որ յիսուներհինգ աստիճան միջակ ջերմութիւն ունէր, կլիմայի մը տակ կը բուսնի, յիսուն աստիճան միջակ ջերմութիւն ունեցող կլիմային տակը առաջ չի դար: Թէ որ մեր բնական կլիմաներուն միջակ ջերմութիւնը հինգ աստիճան էվելնար կամ պակսեր, բոլոր մեր բուսականները պիտի ոչնչանային, և պիտի կարօտէինք անանկ փոփոխական կլիմայի մը յարմար նոր տեսակ բուսականներ ունենալ: Հասարակածի մօտերը բնակող մէկը՝ որ ութսուն աստիճան միջակ ջերմութիւն ունի հազիւ թէ կրհաւտայ որ մեր երկիրներուն մէջը բուսական բան մը ըլլայ: Եւ նոյն կարծիքը ունինք մենք ալ բնեւոյցին սահմաններուն վրայով: Բայց անոնք ալ և մենք ալ սխալ ենք: Եստուծոյ նախախնամական հոգը մէկ մասնաւոր կլիմայի մը վրայ չէ, հապա աշխարհիս ալ մէն ծարերը տարածված է, և ամէն մէկ կլիմային իրեն յարմար կենդանիներ և բոյսեր տըւեր է:

Հասարակածի տակը կը գտնանք Համեմի կողմներուն բերքերը, որոնք են՝ մեխակ, Հնտառանի ընկոյղ, պղպեղ, և այլն: Սէյլան կողմին երեսը կլիմանի ծառերով ծածկըված կը գտնանք: Բրեւելան Հնդկաստանի մէջ կը բուսնին անուշահոտ հալուէի փայտը, ապամողի ծառը, քօքօի ծառը, Հինտի ընկոյղը, կոճապղպեղը, քրքրուր, և այլն: Եւ այն աստիճան լայնութեան տակը՝ երջանիկ Բարբադոսի մէջ կելան բալասան, կնդրուկ և դմուռ, սուրճի ծառը և թամարինտ ծառը: Բայց աս կայն աս երկիրներուն մէջ մեր Հիւսիսային կողմերը զարդարող ծառերը և թուփերը չեն գտնուիր: Եւ քանի որ դէպ ի Հիւսիս երթանք ամէն մէկ տեղի բերքերը և բոյսերը փոխված կը գտնանք: Կասպից ծովին Բրեւելան կողմի անտառներուն մէջը կը

գտնանք ծիրան, դեղձ, կիտրոն, կաղն: Եւ այն աստիճան լայնութեան տակը՝ Սպանիայի, Սիկիլիայի և Իդալիայի մէջ կը գտնանք մանր սալոր, շագանակ, նաճիկ ծառ, սունկի ծառ, նարինճի և լիմոնի ծառերը իրենց ծաղիկներուն անուշահոտութիւնովը օդը կը բերանեն: Սրտենին և նուենին լեռները ժայռերուն մէջը կը բուսնին: Բրեւելան լեռները որ անյնինք Եւրոպայի Հիւսիսային կողմերուն սեպհական բերքերը կը տեսնանք կաղնին, և կնճին Բրիտանիայի յատուկ ծառերն են: Բակից ալ էվելի դէպ ի Հիւսիս յառաջանալով՝ անտառներուն կերպարանքը նորէն փոխված կը տեսնանք: Ռուսիայի տեղութեան Հիւսիսային սահմաններուն անտառները բազմաոտսակ եղելն ծառերով և սոճիներով զարդարված են: Թուգատեան կողմներուն մէջ ուրիշ տեսակ ծառեր չեն գտնուիր, բայց միայն կաղնի, որ դարձեալ Պալմիկ ծովին եղերքը կը գտնուին: Եւ բոլոր ասկից էվելի դէպ ի ցուրտ կողմերը առաջ երթանք, Բրջային շրջանակին մօտերը, միշտ նոր նոր բոյսեր կը գտնանք, որ կերեւայ թէ ան կլիմաներուն համար ստեղծված են: Եւ տեղականքս արջային շրջանակին մօտերը՝ կամ անոր տակը վայրենի ծաղիկներ կը գտնանք, որ սքանչելի գեղեցկութիւն ունին: Եստեան մէջրեօնը՝ դեղին և ճերմակ շուշանը, և Եւրոպայի տեսակ մը ծաղիկը: Եւ երբ աւսոյմէ ալ անդին կանցնինք, եղնիկներուն ուտելու մամուռները գետինը կը ծածկեն, և անիկա անասուններուն և մարդոց բնակելու կը յարմար ցունեն:

Եստեան ալ ցորենը՝ որ թը՝ և ձիթենին իրենց բուսներուն սեպհական սահմաններ ունին: Գորենը Բնդիայէն մինչև Գիսիս կը տարածի կերթայ: Բնեւոյցին սահմաններուն մէջ չի բուսնիր, ոչ ալ արեւադարձի շրջանակին տակը ինկած սահմաններուն մէջ կը բուսնի, բայց եթէ ծովին երեսին շատ բարձր տեղերը: Որ թը՝ յիսուն աստիճանէն մինչև վաթսուն իրեր աստիճան ջերմութիւն ունեցող երկիրներուն մէջը առաջ կուգայ: միայն թէ տաք կլիմաներուն տակը երկիրը բարձր ըլլայ նէ ջերմութեան սաստկութիւնը քիչ մը բարեխառնելով կարելի է որ առաջ դայ:

Մաիդը՝ կամ Հնդկաց ցորենը և ձիթե նին շատ կըսիրեն Ֆրանսայի երկիրը՝ և Ի դալիան Սպանիան : Իրինձը պինտ առաջ Միլանի մէջ կըտեսնանք . անկից մինչև Պարսկաստանի Հիւսիսային սահմանները , և Միսիայի բոլոր Հարաւային կողմերը կը տարածի : Բւեր տեղիւնք որ դիւրաւ կարելի է գտնիւր ջրել :

Լիբիկէի գլխաւոր հնտեղէնը կորեկն է : Բամպակը՝ Կոր Լճաւրհի կամ Լճերի գայի մէջ քառասուն աստիճան լայնութենէ անդին առաջ չի գար . Հին Լճաւրհի կամ մեր կիսագունտին մէջ մինչև քառասունը չորս աստիճան լայնութիւն ունեցող տեղերը կըբուսնի : Ինչպէս Լճաւրհի մէջ կը գտնուի : Հաքարի եղէգը՝ լեղակի ծառը և Թիթենին՝ որ Չինաստանի բուն բերքերն են , իրենց բնութիւնը շատ ուրիշ կլիմաներու ալ յարմարած են : Թէ յին տունկը կերելայ Թէ Չինաստանէն դուրս ուրիշ մէկ տեղ մը չուղեր առաջ դալ , Թէպէտ և Հարաւային Լճերիգայի վայրենիները անոր նման բան մը ունին :

Վերջապէս՝ բնութեան բոլոր աս բազմաոտեսակ բերքերուն՝ և անոնց ամէն մէկ տեսակին իր գտնուած կլիմային յարմար վելուն վրայ մտածելով , կիմանանք Թէ աս բերքերուն իւրաքանչիւրը ի բնէ անոր համար մէյմէկ կլիմայի յարմարեցան , որ մարդկային սեռին մէջը առուտուրի և բարեկամական հաղորդակցութեան յօժարութիւն մը և հաստատութիւն մը տան , որ երկար ժամանակէ ի վեր տեւեց և պիտի տեւէ իրարմէ խիստ հեռու բնակող տեսակ տեսակ աղգերուն մէջը :

Երկրի :

Մահը սուրբերուն էվելօք դեղ ու դարման է քան Թէ պատիժ : Մահը անոնք անանկ վայելչութիւններու կըհասցունէ , որ աչքը չէ տեսեր , ականջը չէ լսեր , ու մարդուս սրտին մէջը չէ ինկեր : Մէկ մարդ մը Թէ որ ածուխի մը կտորով կընայ արեգակը նկատել և անոր լուսափայլ պայծառութիւնը կընայ կատարեալ ցուցնել նէ , իր գրիչովը կամ լեզուովն ալ կընայ ստորագրել , և իր սրտովը (Թէ որ ծովու չափ խորունկ ըլլայ) կընայ իմանալ ան վայելչութիւններուն կատարելութիւնը և ան անուշութիւնը , որ յաւիտեան յատուծոյ աջ կողմը սուրբերը պիտի վայելեն : Լս վայելչութիւնները , որպիսութեան կողմանէ բոլորովին բերկրալի են . որ չափութեան կողմանէ կատարեալ են . աս տիճանի կողմանէ յատուծոյ աջ կողմն են . տեղութեան կողմանէ յաւիտեանական են . և միլիոնաւոր տարիները միլիոնաւոր տարիներու հետ բազմապատկելով աս յաւիտեանականութեան մէկ ըրպէն չեն ըլլար :

Հարկաւոր գիտելիքներ :

Ըն որ ժամանակ չի գտնար Սուրբ Գիրքը քննելու , հարկաւ մէկ օր մը ժամանակ պիտի գտնայ հիւանդանալու . ան որ ժամանակ չունի արթութեւ , հարկաւ ժամանակ պիտի ունենայ մեռնելու . ան որ ժամանակ չի գտնար մտածելու , խիստ հաւանական է որ ժամանակ պիտի գտնայ մեղանշելու , ան որ ժամանակ չի գտնար զըջալու , յաւիտեանականութիւն մը պիտի գտնայ , որ ատեն զըջը ջուրը անօգուտ պիտի ըլլայ :

Ստածութիւն :

Ստածութիւնը մարդս դիտութեան կառաջնորդէ : Մէկ մարդ մը որչափ որ կուղէ նէ Թող բան տեսնայ ու լսէ , և կարգայ ու սորվի , բայց ինքը բան մը չի գիտնար , միայն Թէ ան՝ որուն վրայով մտածեց , ան՝ որ մտածելով իր մտացը ստացուածքը բրաւ : Ուրեմն չափազանց բան է ըսել՝ Թէ մարդս միայն մտածելով ճշմարիտ մարդ կընայ ըլլալ . մարդուս վրայէն միտքը կամ մտածութիւնը վերցուր , և անդին ինչ կընայ :

Հոկտեմբեր ամսուն վրայ :

Հոկտեմբերը Թէպէտ և Կուսայի ատենէն ի վեր տարիին տասներորդ ամսնէ , բայց սկիզբէն Հին Հռովմայեցոց սոմարին մէջը ինչ կարգունէր նէ՝ որ ութերորդ կարգնէր , նոյն անունը պահածէ մինչև հիմայ : Բանպի աս Հոկտեմբեր բառը ()կթօ և Իմպէր՝ Լատիններէն երկու բառէ շինված բառ մըն է որ ()կթօ՝ կընշանակէ ութ , և Իմպէր՝ կընշանակէ անձրև : Հռովմայեցիք աս ամիսը Հրատին նուիրեր էին , և քիչ մը ատեն Ինվիկտուս կոչվեցաւ՝ որ անյաղձեղի կընշանակէ , բայց շուտով նորէն իր անունին դարձաւ :

Հին պատկերներուն մէջը աս ամիսին նշանը՝ ցորեն ցանող մարդ մը . բայց ետքի պատկերներուն մէջը կընկարեն մէկ մարդ մը շագանակի կողովով , փտած տերեւներու գունով վերարկու մը հագած . քանզի աս եղանակիս կըսկսեն տերեւները երկրիս երեսին վրայ փռվիլ , ու անիկա տըխրագին գոյն ունեցող վերարկուով ծածկել : Երեգակը աս ամսուն Կարիճ կենդանակերպը կը մըտնայ :